

www.gjykataelarte.gov.al

REVISTA DIGJITALE

DIALOG JURIDIK

REFLEKTIME GJYQËSORE

2026

Ligji i zbatueshëm në veprimet juridike, testamente me elemente të huaj

Nga av. **Arben A. Hakani**¹
Studio ligjore "Hakani & Associates" SHPK
Dhoma e Avokatisë Tiranë

1. Parimi unitar, ose zbatimi i një ligji në zgjidhjen e një mosmarrëveshjeje. Përzierja e legjislacioneve, kolizioni, konflikti (përplasja) dhe preferimi i ligjeve alternative, në zgjidhjen e një mosmarrëveshjeje.

2. Një nga sfidat e sotme për gjykatat civile shqiptare është dhe përcaktimi i ligjit të zbatueshëm në zgjidhjen e mosmarrëveshjeve juridike civile, tregtare etj., tashmë mjaft të larmishme e të shumëllojshme si në subjekte ashtu dhe në përmbajtjen dhe natyrën e tyre. Arsyeja qëndron tek fakti se marrëdhëniet nuk lidhen, ndryshohen apo shuhen vetëm mes subjekteve shqiptare, brenda territorit apo që mbështeten në ligjin shqiptar. Disa konflikte rrjedhin dhe nga marrëdhënie juridike që nisur nga subjektet, objekti apo përmbajtja, konsiderohen me elemente të huaj², që në aspektin e ligjit të zbatueshëm kërkon një këndvështrim më të gjerë e të kujdesshëm.

E ardhmja mendohet të jetë edhe më e ndërlikuar, nisur nga fakti se rreth 1/3 e popullsisë shqiptare me një apo dy shtetësi, si banorë apo me qëndrim të zakonshëm gjenden kudo në kontinent e më gjerë, shumë prej të cilëve kanë pasuri apo zhvillojnë aktivitete tregtare edhe në Shqipëri. Këto zhvillime të shoqëruara me rritjen ekonomike, paraqesin një problem nëse prej tyre kërkohet që marrëdhëniet të zgjidhen apo të ekzekutohen në Shqipëri. Në këto raste, para gjykatës shqiptare shtrohet për diskutim pyetja se cilit ligj duhet t'i referohet³, ligjit të marrëdhënies objekt kontrolli, ligjit shqiptar, të shtetësisë, të vendqëndrimit të zakonshëm etj?

3. Problematika paraqitet disi më e lehtë për marrëdhëniet-veprimet juridike mes të gjallëve *inter vivos*, pasi për to vepron parimi i gjithëpranuar "i lirisë kontraktore"⁴, sipas të cilës janë palët që formulojnë rregullat e kontratës, ligjin, madje dhe organin kompetent në rast konflikti. Situata nuk është e tillë në marrëdhëniet juridike të trashëgimisë sidomos në atë testamentare *mortis causa*. Dihet se këtij akti unipersonal i qenësishëm formal në çdo kohë i revokueshëm, vlefshmëria i kontrollohet vetëm nga të tretët, pra pa praninë e disponuesit trashëgimlënës (në vijim *de cuius*). Në një trashëgimi të çelur nuk është më si dikur që koha dhe vendi i çeljes kontrollohej sipas ligjit shqiptar, kjo për faktin se konceptet shekullore të përkufizimit të shtetit mbi territorin dhe shtrirjen e ligjit në hapësirë, referuar dukurive të mësipërme i kanë humbur deri diku funksionet e tyre klasike. Janë me dhjetëra raste kur është ushtruar kontroll për vlefshmëri të testamenteve apo revokimi i tyre nga gjykatat, me elemente të huaj (kryesisht si akt juridik i krijuar jashtë), shumica e të cilave ka rezultuar se për zgjidhje si *referim*⁵ kanë pasur kryesisht ligjin shqiptar që përbën dhe objektin e këtij shkrimi.

4. Për studiuesit dhe të interesuarit, shtrohen për diskutim pyetjet: A ka dhe sa mund të jetë ndikimi i një ligji të huaj gjatë dhënies fuqi një testamenti me elemente të huaj në Shqipëri? Mund të

¹. Ushtron profesionin e avokatit në Tiranë prej vitit 1993. Autor i librave; "Noteria në RSH" viti 2008 ribotuar në vitin 2010, "Trashëgimia testamentare legjislacioni dhe praktika gjyqësore" i vitit 2010, dhe "Aktet nga veprimtaria noteriale dhe kontrolli i tyre" botim i vitit 2021.

². Neni 1 i ligjit 10424/2011 "Për të drejtën ndërkombëtare private", i cili shfuqizoi ligjin nr. 3920/1964.

³. Është fjala vetëm për ligjin material ...

⁴. Për më tepër shihni përmbajtjen e nenit 45 të ligjit të mësipërm.

⁵. Neni 3 i tij titullohet "Referimi në ligjin e një shteti tjetër."

konkurrojnë, apo mund të zbatohen njëherësh disa ligje apo legjislacione (vendat dhe i huaj) gjatë kontrollit të tyre? Mund të ndodhë të jemi para një kolizioni apo përplasje (konflikti) të ligjeve për efekt zbatimi të ligjeve të shteteve të ndryshme apo dhe për testamentin vepron parimi “unitar i së drejtës” sipas së cilit, preferimi për caktimin e ligjit do të jetë ai i *shtetësisë së de cuius*.

5. Para shtjellimit të këtyre pyetjeve mendoj të theksohen disa karakteristika që e bëjnë të dallueshëm funksionimin e ligjit shqiptar për trashëgiminë në të drejtën ndërkombëtare private, veçanërisht për atë testamentare. Ne i përkasim familjes së sistemit lindor atë “të fitimit” të trashëgimisë, i ndryshëm nga ai “i pranimit”, karakteristikë e sistemeve të *civil law* dhe *common law*, apo familja *gjermanike*, gjë që bën më të vështirë ndërthurjen njëherësh të dispozitave të ligjeve që përfaqësojnë sisteme të ndryshme.

Një tjetër karakteristikë e dallueshme e legjislacionit tonë që e ndërlikon referimin në një legjislacion të huaj është fakti se kontrolli i çdo trashëgimie të çelur kalon detyrimisht nëpërmjet filtrit të noterit, një aktivitet privat me funksionet e nëpunësit publik, kur në të tre sistemet e mësipërme këtë funksion paraprak pothuajse e kanë gjykatat respektive. Në Shqipëri, në një konflikt gjyqësor për trashëgiminë si shkak për t’ju drejtuar gjykatës janë vetëm aktet dhe vendimet e noterit, pra ai për trashëgiminë luan një funksion *quasi* gjyqësor.⁶ Ndërkohë për trashëgiminë testamentare, ndiqen dhe disa procedura ekstra procedurale-formale të krahasuar me trashëgiminë ligjore, rregulla që i mbulon ligji “Për Noterinë”, si veprimet e regjistrimit dhe çeljes së testamentit, pa të cilat nuk mund të lëshohet dëshmia e trashëgimisë testamentare. Shtrohet për diskutim, a duhet të regjistrohet dhe të çelet një testament me elemente të huaj, edhe kur zotësia, elementet formalë dhe forma e tij nuk rezultojnë sipas ligjit shqiptar?

6. Pavarësisht tendencës së sotme për ta liberalizuar dhe më tej kontrollin ndaj testamentit (favor testamenti)⁷, ai mbetet ende një akt mjaft delikat dhe i brishtë krahasuar me aktet e tjera juridiko-formale *inter vivos*, pasi ligjbërësit në tërësi jo vetëm janë “intolerantë” në parashikimin e elementeve detyrues formal të tij (gjuha, data, ora, identifikimi, gjeneralitetet, nënshkrimi, etj.), por ato paraqiten të tilla dhe për kontrollin e zotësisë për të vepruar *de cuius*, për formën e lejuar ashtu dhe përmbajtjen e disponimit testamentar. Duke i shtuar atyre dhe rregullat e testamenteve me elementë të huaj, problematika e ligjit të zbatueshëm paraqitet vërtet e koklavitur. Kështu për një trashëgimi testamentare të çelur veprojnë një mori rregullash si: ligji i kohës dhe vendit të çeljes (jo për zotësinë dhe formën), ligji i shtetësisë, ai i hartimit të testamentit, i vendbanimit, i llojit dhe i vendndodhjes së pasurisë apo i vendqëndrimit të zakonshëm, etj..

7. Sipas pikës 2 të nenit 1 të ligjit nr. 10428/2011 do të konsiderohet testament me element të huaj, “*çdo rrethanë juridike që lidhen me subjektin, përmbajtjen dhe objektin e një marrëdhënie me një sistem të caktuar*”. Nga ky rregull apo përkufizim kuptohet se për të qenë para të drejtës për referim në një ligj tjetër, duhet të jenë përmbushur dy kushte. I pari, elementi i huaj (subjekt, objekt, përmbajtje) në një marrëdhënie, i dyti, që ligjet e shtetit referues të bëjnë pjesë në një sistem (familje) të caktuar me atë të vendit të ekzekutimit, p.sh. për trashëgiminë. Konkretisht, një testament i hartuar sipas ligjit të një shteti që përfaqëson sistemin e *common law* dhe përmbush kushtet për tu konsideruar me elemente të huaj,

⁶.Prandaj, ashtu si gjykata edhe ai detyrohet të kontrollojë paraprakisht, nëse testamenti ka ose jo elemente të huaj (vula apostile nuk ka lidhje me këtë verifikim) për të vazhduar më tej me kontrollin e vlefshmërisë së tij.

⁷. Në këtë shkrim mbështetem edhe tek libri i avokat A. A. Tartari i vitit 2011 “Trashëgimia për të drejtën ndërkombëtare private shqiptare” dhe në një sërë ligjesh apo marrëveshjesh ndërkombëtare për trashëgiminë në disa prej të cilave ka aderuar dhe vendi ynë. Shtojca I, Konventa “Për ligjin e zbatueshëm për trashëgiminë për shkak vdekje” (1 gusht 1989). Shtojca IV lidhur me kolizionin e ligjeve, Konventa e Bazelit e vitit 1972 (nuk kemi aderuar). Konventa e Hagës e vitit 1981, dhe Shtojca II “Për ligjin e zbatueshëm për trustet dhe njohjen e tyre 1962”, libri jeshil etj..

për kontrollin e tij për efekt ekzekutimi në një vend apo shtet të familjes të sistemit *civil law* apo *lindor* për trashëgiminë, nënkupton se referimi tek ligji i shtetit të hartimit edhe pse lejohet nuk mund të zbatohet nga gjykata e vendit të ekzekutimit, pasi nuk jemi para sistemeve të njëjta. Gjithsesi, ky përbën problem juridik që elaborohet gjerësisht nga e drejta ndërkombëtare private.

8. Momenti i dytë, është se kur mund të aplikohet “e drejta për referim” në ligjin e një shteti tjetër”, sipas nenit 3 të ligjit të mësipërm, nëse paraqitet për ekzekutim një testament me elemente të huaj. Kjo dispozitë parimore jep dy pamje juridike të ndryshme që duhet të mbahen parasysh. Tek pika 1 parashihen rregullat lejuese se kur gjykata duhet t’i referohet një ligji të huaj në një marrëdhënie juridike. Konkretisht, nëse kjo është parashikuar në këtë ligj, nëse rregullat e ligjit të atij shteti referojnë ligjin shqiptar, zbatohet ky i fundit dhe kur ligji i një shteti të huaj parashikon si referim ligjin e një shteti të tretë zbatohet ligji këtij të fundit. Pra, që të zbatohet një ligj i huaj për kontrollin e një testamenti me elemente të huaj në Shqipëri, veç dy kushteve të mësipërme, duhet të jemi para një prej tre rasteve të pikës 1. Por dhe nëse janë të përmbushura këto kushte dhe rastet e pikës 1, tek pika 2 e nenit 3, parashihet që për disa elemente thelbësore të veprimit juridik (pra dhe testamentet) nuk mund ti referohesh ligjit të huaj për ekzekutimin e tij. Kështu rregullat e ligjit të një shteti tjetër ndalohen të zbatohen në Shqipëri për zgjedhjen e ligjit të zbatueshëm dhe për formën e veprimit juridik...

9. Për një trashëgimi të çelur si dhe për kontrollin e një testamenti me elemente të huaj ky ligj për ligjin e zbatueshëm parasheh dhe rregulla me karakter të posaçëm, nenet 33, 34 dhe 35. Sipas nenit 33 dispozitë me përmbajtje mikse (parimore & posaçme), ligji i zbatueshëm në një trashëgimi të çelur (ligjore apo testamentare) me elemente të huaj, përcaktohet sipas llojit të pasurisë. Për sende të luajtshme do të jetë ligji i vendqëndrimit të zakonshëm të trashëgimlënësit në çastin e vdekjes, ndërsa për pasuri të paluajtshme ligji i vendndodhjes së pasurisë, që do të thotë se për përmbajtjen e testamentit me elemente të huaj do të zbatohet nga gjykata ligji i territorit të vendndodhjes së pasurisë, *lex rei citae*, pra ligji shqiptar. Në pjesën e dytë norma paraqitet si dispozitë e posaçme, pasi ndryshe nga neni 3 i këtij ligji, lejon që trashëgimlënësi (ligjor apo testamentar) të përzgjedhë si ligjin e zbatueshëm ligjin e një shteti të caktuar për gjithë trashëgiminë e tij, me kushtin nëse provohet që në çastin e vdekjes ka pasur shtetësinë apo vendqëndrimin e zakonshëm të atij shteti. Edhe në këto raste, Ai nuk mund të përjashtojë nga trashëgimia rezervatarët ligjorë sipas nenit 379 të Kodit Civil pra përsëri për përmbajtjen e testamentit gjykata do ti referohet ligjit shqiptar. Dispozita parashikon se ashtu si rregullat që zbatohet për formën në rastet e revokimit të disponimit testamentar, do të zbatohen dhe në rastet e zgjedhjes, revokimit ose ndryshimit të ligjit të zbatueshëm. Zgjedhja e ligjit të zbatueshëm për trashëgiminë testamentare, mendoj se duhet të gjejë shprehje në përmbajtjen e testamentit, pasi heshtja prezumon se *de cuius* nuk ka caktuar ligj për trashëgiminë e tij.

10. Ligji i zbatueshëm për kontrollin e vlefshmërisë së testamenteve me elemente të huaj i paraqitur për tu ekzekutuar në Shqipëri, lidhur **me zotësinë** për të disponuar dhe **formën** apo revokimin e tij. Zotësia për të disponuar me testament, rregullohet vetëm sipas ligjit të shtetit, **shtetësinë**⁸ (*lex nationali*) e të cilit testamentlënësi ka pasur në kohën e bërjes, ndryshimit ose revokimit të testamentit, neni 34 i ligjit. Ndërsa lidhur me ligjin e zbatueshëm për kontrollin e formës së testamentit, ndryshe nga neni 3 i cili ashtu si për zgjedhjen e ligjit dhe për formën e veprimit juridik ndalon të zbatohet ligji i shtetit të huaj, neni 35 jep 4 alternativa përzgjedhjeje të barasvlefshme. Kështu forma do të konsiderohet e rregullt nëse: a) rezulton sipas ligjit të shtetit ku është bërë testamenti *lex loci actus*; b) sipas ligjit të shtetit të

⁸. Në rast kur shtetasi shqiptar ka dhe një shtetësi të dytë, për ligjin e zbatueshëm prevalon e para, neni 8 i ligjit.

shtetësisë se *de cuius* në kohën e bërjes ose të vdekjes *lex nationali*; c) ligji i shtetit të vendqëndrimit të zakonshëm në kohën e bërjes apo të vdekjes së tij, *lex domicili*; ç) ligji i shtetit i vendndodhjes së pasurisë së paluajtshme e disponuar me testament, *lex rei citae*.

11. I gjithë, problemi i ngritur në këtë temë, është që për një testament me elemente të huaj, i paraqitur për tu kontrolluar për vlefshmëri para **gjykatës shqiptare me juridiksion ndërkombëtar, për elementet e tij do të zbatohet ligji i shtetit shqiptar, apo sipas elementeve mund të zbatohen njëherësh dhe një a më shumë ligje të shteteve të tjera?** Sa më më sipër, si ligj për përmbajtjen e testamentit do të jetë - ai i territorit të pasurisë së paluajtshme, për zotësinë për të disponuar - ai shtetësisë së *de cuius*, për formën veç këtyre të djave dhe ligji i vendqëndrimit të zakonshëm, apo ligji i vendit të bërjes së testamentit. Konkretisht: Për një testament me element të huaj i hartuar në Amerikë nga një shtetas italian i cili ka lënë shtetësinë shqiptare me disponime për pasuri të paluajtshme të ndodhura në Shqipëri cilit ligj duhet ti referohet gjykata shqiptare për kontrollin e vlefshmërisë së elementeve të tij? Për përmbajtjen i referohet ligjit shqiptar, për zotësinë ligjit të shtetësisë së *de cuius* pra atij italian, për formën përveç njërit prej këtyre të sipërcituar mund t'i referohet dhe dy alternativave, të ligjit të bërjes së testamentit ose të vendqëndrimit të zakonshëm. Pra me këtë argument, në varësi të elementeve mund të ndodhë që për kontrollin e tij gjykata të bazohet në tre legjislacione të ndryshme, në atë shqiptar, në atë italian dhe në njërin prej shteteve të Amerikës, edhe nëse dy të fundit për formën dhe elementet formalë mund të bien ndesh me ligjin shqiptar.

12. Sipas ligjit të mësipërm dhe konventave ndërkombëtare ku kemi aderuar ose jo, alternativa e zbatimit e një apo më shumë ligjeve të shteteve të ndryshme për kontrollin e një veprimi juridik me elemente të huaj sidomos teste, varet dhe nga disa kushte. Së pari që, ligji i shtetësisë shqiptare prevalon me ligjin e huaj, pra në një rast përplasjeje ligjesh, nga gjykata do të zbatohet ligji shqiptar. Së dyti, sipas nenit 1 të ligjit, që të jetë i zbatueshëm një ligj i huaj, si rregull ai duhet të jetë brenda të njëjtit sistem (familje) të së drejtës me atë shqiptar, ndryshe e drejta për referim në një ligj të huaj është e vështirë të zbatohet. Së treti, pjesëmarrja në të njëjtin sistem familjeje duhet të shtrihet edhe për ligjin e përafërt të mosmarrëveshjes konkrete, pasi nëse ka përplasje ose pamundësi kontrolli, edhe për formën do zbatohet ligji shqiptar. Kështu fillimisht kontrollin e elementeve formalë dhe formës së lejuar, e bën noteri nëpërmjet veprimit të çeljes së trashëgimisë. Me lëshimin e dëshmisë prej tij, trashëgimtari i caktuar bëhet në Shqipëri *ipso iure* titullar i të drejtave trashëgimore. Ndërsa në shtetet e sistemit *common law*, *civil law* dhe ato gjermanike, veç faktit se regjistrimi i tij është i detyrueshëm, kontrollin për zotësinë e trashëgimlënësit dhe formën apo elementet formalë, e ushtron kryesisht gjykata e posaçme sipas ligjit të shtetit ku është hartuar testamenti, e cila në këtë rast pezullon dhe trashëgiminë me një afat të caktuar që palët e interesuara mund të kontestojnë ose jo testamentin, për zotësinë, për formën dhe elementet e tij apo dhe për përmbajtjen.

13. Në përfundim mendoj se gjykata shqiptare nuk ka autoritetin e plotë që duke zbatuar një ligj të huaj, të konsiderojë të vlefshëm për efekt ekzekutimi një testament, akt i hartuar jashtë, nëse zotësia për të vepruar dhe forma apo elementet formalë të testamentit bien ndesh me ligjin shqiptar dhe nuk janë verifikuar nga organi sipas ligjit të shtetit ku është hartuar. Për të mbrojtur testamentin dhe shmangur çdo lloj interpretimi që mund t'i bëjë gjykata shqiptare një ligji të huaj në këto raste, edhe pse nuk duhet të ndalohet regjistrimi i tij (i apostiluar) nga noteri, çelja është e këshillueshme të kërkohet që të realizohet nga organet kompetente të vendit të lëshimit, pra sipas ligjit të vendit të hartimit të testamentit, sidomos kjo për vendet e sistemit *common law* të së drejtës. Akti i tyre, provon se është respektuar ligji

i shtetit të hartimit të testamentit si për zotësinë për të disponuar, ashtu dhe për formën apo elementet formalë. Ai pasi homologohet, i hap rrugë lëshimit të dëshmisë së trashëgimisë testamentare nga noteri, akt që mund t'i nënshtrohet përsëri kontrollit për vlefshmëri të testamentit nga gjykata sipas ligjit shqiptar për trashëgiminë dhe vetëm për përmbajtjen e tij.

Shembull: Në vitet 2010 një shtetas shqiptar me leje qëndrimi të zakonshëm në një shtet të SHBA harton para noterit shqiptar një testament duke disponuar në favor të vajzës pasuritë e tij të luajtshme të kudondodhura, dhe ato të paluajtshme në Shqipëri. Pak ditë (2-3 vite me vonë) para se të ndërronte jetë, nënshkruan një testament të hartuar nga avokat-noter me tekst të parapërgatitur në gjuhën angleze në formë e lloj të ndaluar nga ligji shqiptar, me anë të cilit revokon testamentin e parë dhe e disponon pasurinë në favor të bashkëshortes. Kjo e fundit, dhe pse me qëndrim të përhershëm e të zakonshëm në Amerikë, nuk e regjistroi dhe e çeli testamentin po në atë shtet, por pasi i vendosi vulë apostile e paraqiti para një noterit shqiptar, i cili e përktheu, e regjistroi, e çeli dhe lëshoi dëshminë e trashëgimisë testamentare, pa i verifikuar zotësinë dhe as formën e lejuar nga ligji shqiptar. Në të njëjtën kohë, gjykata e shtetit të SHBA, refuzoi çeljen e testamentit të hartuar në Shqipëri nga i njëjtë trashëgimlënës, dhe pse testamentlënësi kishte ndërruar jetë në SHBA, ishte shtetas me vendbanim dhe vendqëndrim po në SHBA, por orientoi palën e interesuar që testamentin e hartuar në Shqipëri ta çelë dhe t'i japë fuqi në Shqipëri sipas ligjit shqiptar.

Tiranë, 9 prill 2026.